

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

XII. Iac. Sadoletvs Cardinalis Pavlo III. Pontifici Maximo S.P.D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

intercedis, iudicibusq; dandis: regendo quoque & in officio con-
 tructo scribarum ordine: in quo horum munerum non egregi-
 am fidem, prudentiam, abstinentiamq; praestitit. Tanta in audie-
 dis hominib; mansuetudine, in expediendis negotiis diligentia, in
 rebus omnibus integritate & innocentia, vt praclarum in eo ex-
 emplum verissimi & optimi magistratus, ac sedis apostolicae mi-
 nistri, fuerit constitutum. Quod quidem exemplum Pater sancte
 abs te pro tua gratissima mente, admirabilique sapientia, meri-
 to honore afficiendum est. Etsi enim caput ipse es totius orbis,
 tamen propius atque coniunctius vrbis Romanae es caput: in
 quo tuo praecipue corpore, membra quae praestantiora sunt, be-
 neficentius ornare debes: vt inde animi voluptas ad nos, ad te
 bene iudicandi laus perueniat. Quanquam non his solum de cau-
 sis Theodorus Compegius sanctitati tuae debet esse commendatus:
 sed et eis quoque laboribus & operis, quas is peculiares tibi praes-
 titit. Toties abs te in legationes missus non solum difficiles & a-
 speras, verum etiam periculosas: tam multis negotiis, curationi-
 busque praefectus: quem laborem vnquam periculumue refugit,
 quo sanctitati tuae tanquam illi addictus toto & corpore & ani-
 mo deservire: cuius quidem ad mandata omnia peragenda,
 sollicitam semper secum ipse semper & diligentiam & integri-
 tatem & voluntatem autem vnus tuae sanctitatis, non suam, extulit.
 Sed non omnia commemorabo, (nota enim tibi sunt.) Tan-
 tum ego alumnus amatorque Romanae curiae, illius honestatem
 atque decus cordi habens, orabo atque obtestabor ipsius curiae
 Principem, & Principem quidem, non solum potestate, sed ma-
 gis etiam omni illa quae isthic plurimum potest, polletque, acio-
 ingenti, excellentissimaque sapientia, vt in Felren. Archiepiscopo, doctis-
 simo, iustissimo, laboriosissimo, & nos omnes qui virtutibus fa-
 vorum, & ipsas virtutes, & Romanam imprimis curiam, proprium
 ac praecipuum corpus tuum, quae illius honore ornari se arbi-
 tratur, hoc quae impense ipsa poscit atque desiderat, tibi habeas
 commendatum. Dominus Deus sanctitati tuae omnia semper
 prospera & felicia largiatur. Ex Feliciano Carpentor. die. VI.
 Idus Augusti, M.D.XLIII.

XII.

IAC. SADOLETVS CARDINALIS PAVLO
 III. Pontifici Maximo S. P. D.

Accipit sanctitatis tuae literas, per quas illa dignum me duxit,
 A quamquam nullius admodum pretii hominem, perinde ta-
 men ac si momenti alicuius futura sit praesentia isthic mea, ob hanc
 Reip. tempora, ad urbem Romanam accersere. In quo quantu mi-
 hio

hi officii onus impostum sit, sanè intelligo. Sed ego paucis diebus scripseram Amplissimo Cardinali Farnesio, rogans eum obsecrans vt si quid tale accideret, vt vocarer: mihi ipse apud sanctitatem tuam testis esset, cupidum me quidem esse parati obtemperandi: sed ob domesticas multas magnasque difficultates, hoc tempore nullo modo venire posse. Quem quidem, diligenter atque humanitate est, officio functum esse non dubito. Etsi non videtur egere hæc causa apud sanctitatem tuam. Sed tamen quoniam sæpe hoc iam contigit, vt voceretur: que maiorem in eo voluntatis tuæ quam incommodorum & difficultatum mearum rationem habui, iis que propterea etiam magis nunc oppressus teneor: eogor nunc necessario omnem meam causam eidem sanctitati tuæ breuiter exponere: audacius fortasse, quam aut humilitati meæ, aut summa illius amplitudini conueniat. Sed opinor illa admirabilis humanitas, quæ tuam meum ornat augetque dignitatem, faciet, vt quod audacter agere video, id nec temerè, nec inopportunè agam. Dico igitur non latuisse sanctitatem tuam meorum præteritorum cursum, et temporum. Nemo enim te neque ad intelligendum acutior, neque ad iudicandum sapientior vnquam fuit. Non latuit ergo cum fungerer negotioso & sat honorifico munere apud summos Pontifices, magnamque ex eo pecuniam magnasque diuitias honestè comparare possem: neglexisse tamen multoque maximam illius temporis partem gratis me Reipublicæ & reipublicis, aduenis que omnibus seruuisse, quòd in me nullam cupiditatem quaestus atque lucri natura ingenerat. Pronuntiatum fuit à Leone Episcopus cum essem absens. Hoc quoque meminisse profecto sanctitas tua recufasse me illud onus quoad potuerim, à quietam ac priuatam vitam honoribus semper præfere cupisse. Honores enim ego tum, non honores, sed tanquam compendiosioris vitæ esse existimabam. Non multis post annis veni in Ecclesiam meam, cupidissimus in ea perpetuò manendi. Factus est Clemens Pontifex, is statim vehementer à me contendit, vt me ad eum confertrem. Itaque Romam reuersus sum. Non potui enim Pontifici optimè de me merito operam & obsequium meum denegare. Anno illius quarto in ecclesiam meam redii. Sic enim fueram cum illo pactus, in quo ille mihi egregiè fidem suam prestitit. Vrbis non multo post capta & direpta est: meque fortuiter, antea naufragio, & tum quoque iterum in vrbs calamitate omnes disperierunt. Adhuc quis fuit locus, vbi aliquid meum operaretur studium, rem meam familiarem augendi & amplificandi? At ego dico, neque tunc me, neque vnquam antea, neque ad eò etiam post, aut pecunia, aut veste, aut argento, aut lauribus aliqua superlectili ornatum instructum que fuisse, sed nec de hoc

esse me ista confirmo. Scultè fortasse, sed tamen solutum ani-
 mum ab his cupiditatibus habere valde me iuuabat. Tantum annis
 illis decem, quibus in mea ecclesia commoratus sum, reditus an-
 nuos meos quotannis integros expendebam: ita, ut vertente an-
 no, nec desset mihi quippiam, nec superesset. Non enim vllum
 vnam omnino coaceruandæ pecuniæ studium me tenuit. Inte-
 rum sanctitate tua ad summum Pontificatus honorem meritissi-
 mum sublata, secundo opinor, anno ab ea accitus sum: ad quam,
 ut debui, statim veni, continuoque sum ab ea in amplissimum or-
 dinem S. R. E. Cardinalium cooptatus, cuius sui iudicii rationem
 ipsa nouit. Equidem quod ad me attinet, nec meritis vllis, nec vir-
 tutibus meis dignum me tam honorifico eius iudicio, & tam exi-
 mio honore vquam arbitratus sum. Quo etiam maior tibi à me
 gratia debetur: ac prorsus tanta, ut si vitam pro tuo honore di-
 guntateque profundam, ne minimam quidem partem eius benefi-
 cii sui consecutus. Accessit cum ego egrotarem, cognosceret
 que sanctitas tua multis rebus me egere, ut suo illo excelso & li-
 berali animo commota, magnificentissimum donum mihi mitteret
 presentem pecuniam satis grandem, & præterea subsidium
 centurum aureum nummum in menses singulos ex fisco suo cõ-
 stitueret. Qua ego tam singulari & eximia benignitate ac libera-
 litate penè attonitus peimansi. Atque hic est locus, Pater sancte,
 in quo ego aliquantum hæreo: qui tam duro & agresti animo tui
 fui, & poterim illud honestissimum, mihi quidem certè oppor-
 tunissimum & necessarium donum recusare. De quo etiam nunc
 rogo & deprecor sanctitatem tuam mihi ut ignoscat. Non enim
 proleccio aut perueritate ingenii, aut moris naturæ contuma-
 ciam in id vtilitatis sum lapsus: sed quod diu antè statueram, meo-
 rum sacerdotiorum fructibus dumtaxat viuere, nihil pecuniæ extra-
 ordinariæ capere, quodcumque, aut vnde cumque vquam mihi
 obtuleret. Itaque constantiam illius meæ sententiæ retinere vo-
 lui. Quod siue rectè egi, siue perperam, certè nihil vquam post-
 ea sum allecutus, quod ad sustinendam molem huius tanti ho-
 noris, mihi auxilio esse posset. In hoc ergo statu meo, consulo i-
 psam sanctitatem tuam quid me agere par sit. Si habuissem à princi-
 pio substatia huic tuendo honori necessaria, nunquam ego ab ec-
 clia latere discessissem. Non inficiabor equidem, si meum sit iudi-
 cum libetum, me hanc ociosam & literis deditam vitam, omni-
 bus honoribus & diuitiis antelaturum esse: sed amor, officium, i-
 plaque cupiditas referendæ gratiæ, affixum me tibi semper re-
 miniscer. Nunc tenuibus fortunis, perexiguis facultatibus, re ido-
 nea nulla satis instructus, quomodo isthuc veniam, ne cogitare
 quidem possum. Quod si tanti ipsè me facerem, ut meam isthuc
 operam, præsentemque autoritatem vel mediocriter vtilè fore arbi-
 trarer,

trarer, venirem utique quoquo modo possem: nec indigniter
 si esset perferenda: nec famem, si esset patienda: nec mortem
 si esset obeunda, pro sedis apostolicæ & tuæ sanctitatis dignitate
 te refugerem. Sed cum in tanto cœtu prudentissimum, & doctis-
 simorum patrum, mea opera potius superuacanea futuram
 ego autem impotens omnino ad veniendum isthuc sum: ro-
 oro, obtestorque sanctitatem tuam, velit aliquando meam
 difficultatum grauiumque detrimentorum aliquam rationem
 ducere. Si occasio dederit, ut aliqua eius liberalitate, aliquibus
 fidiis ecclesiasticis subleuet, non expectabo donec accerit. Ego
 enim adesto, meque tuæ sanctitati ita adiungam, ut nulla
 inde ab eius conspectu & comitatu fortuna me inquam sepa-
 rata sit. Nunc si non venero, cum iter mihi iam toties per
 am faciendum sit, inter tot notos & propinquos, & ad eam
 vobem accedendum, in qua apparatus, impense, domesticæ
 meis pusillis facultatibus planè intolerabilia sunt: spero equi-
 mum animum tuum iustissimam excusationem meam bonæ
 fulturum, mihi que hic manendi viam daturum. Quod si
 Consilium, si modò id futurum est, accedere me oportere,
 de re ad eundem Farnesium scripsi, nulla harum rerum & dis-
 cultatum me impediret. Nam & per ignotos liberum ac sine
 bore iter, & in Consilio frugalitas laudi potius esset. Quod si
 citati tuæ puto accuratè esse considerandum. Nam si in
 Germania futurum est Consilium, verumque est id, quod à multis
 mihi nuntiat, meum nomen apud illas gentes non contem-
 esse contemptum, cum suspicer magnos in sanctitatis tuæ, & in
 apostolicæ dignitatem, seditiosorum hominum fore impetu,
 possem fortasse illhic esse, Deo iuvante, idoneus ad prohiben-
 dum aliquid & moderandum, si eò sponte mea venirem, quoniam
 iam alii Cardinales, Galli præsertim, priuato suo nomine
 dicuntur. Sed de hoc, ut dixi, sanctitas tua, si videbitur, cogitabit
 cuius voluntati omnes meas rationes cogitationesque pertu-
 ro. Ego quequid sum, quantulumque possum & valco, Deo
 mùm omnipotenti, eiusque sanctissimi Christiane fidei deo
 de sedis apostolicæ & tuæ sanctitatis nomini, honori, dignitati
 que deuouetorum ac dedico. Quo in eodem officio multo
 doctiores, grauiores, prudentiores habitura est sanctitas tua:
 deliorem quidem certè, & officiosorem quam me, nemi-
 nem. Deus sanctitati tuæ omnia sua vota optataque
 secundet. Carpent. XII. Cal. Febr.

M.D.XLV.